

Resumo da unidade 12. Tensións internacionais e Segunda Guerra Mundial. A organización da paz. As vítimas das ditaduras e da guerra; O Holocausto

1. A Segunda Guerra Mundial.

1.1. Antecedentes

A liña de continuidade entre as dúas guerras mundiais é evidente. A maioría dos problemas que levaron á Segunda Guerra Mundial eran conflitos non resoltos na Primeira Guerra ou que tiñan a súa orixe nela.

As **cuestións mal resoltas** eran:

- a humillación de Alemaña.
- a crise económica dos anos trinta.
- o ascenso ao poder do nazismo.

1.2. Colaboración entre fascismos

Alemaña abandonou en 1933 á Sociedade de Nacións como mostra do seu rexeitamento da orde internacional. Dous anos mais tarde lle seguiría Italia, tras ser condenada pola invasión de Abisinia.

A aproximación entre Alemaña e **Italia** viuse reforzada pola guerra civil española, na que ambos países se posicionaron apoiando aos militares golpistas.

Xapón abandona a Sociedade de Nacións despois de invadir Manchuria, poñendo como desculpa as críticas internacionais a esta acción.

1.3. A guerra en Asia. Imperialismo xaponés

- A **expansión de Xapón** en Manchuria e o norte de China iniciouse en 1931 e estaba pensada para controlar a China e eliminar a influencia británica, norteamericana e soviética da rexión. A invasión de Manchuria foi considerada como "*espacio vital*" xaponés
- En 1936 Xapón asinou con Alemaña o **Pacto Antikomintern** de alianza, xunto con Italia e España un ano máis tarde..
- Coa neutralidade soviética asegurada grazas á invasión alemá da Unión Soviética, o goberno nipón optou por pór fóra de combate ás forzas norteamericanas do Pacífico e ocupar os territorios das potencias coloniais europeas para proverse de materias primas.
- Comezaron co ataque por sorpresa contra a flota estadounidense fondeada en Pearl Harbor, onde quedou destruída. E decidiu a intervención destes na guerra ao lado dos aliados europeos.

2. Desenvolvemento da guerra

2.1. inicio da guerra en Europa.

- Pacto de non agresión xermano-soviético que contiña un protocolo secreto de reparto de zonas de influencia en Europa.
- Invasión de Polonia por parte das tropas alemás.
- As operacións militares foron rapidísimas (**blitzkrieg**, «**guerra lóstrego**»), novo tipo de ofensiva baseada na rapidez dos movementos das divisións acoirazadas (*panzer*) combinadas coa acción da aviación.
- Xermanización intensiva dos territorios ocupados.

2.2. Mundialización da guerra

Os **bloques enfrontados** son os configurados desde o final da primeira guerra mundial:

- Francia e Reino Unido no bloque aliado, ao que se suman desde 1941 a Unión Soviética e Estados Unidos.
- Alemaña e os países de Europa oriental, máis Italia (1940) e Xapón (1941).

2.3. Unha guerra de novo tipo: a guerra total

- A Segunda Guerra Mundial foi unha **guerra planificada**: a ciencia, a técnica e a economía puxéronse ao seu servizo dun xeito coordinado.
- Compoñentes ideolóxicos: nacionalsocialismo por parte das potencias do Eixo e accións de resistencia nos países ocupados, que fixeron que os combatentes pensaran na defensa da democracia e as liberdades.
- O conflito afectou directamente á poboación civil, con **bombardeos de cidades**.
- A **organización da produción** para adaptarse ás necesidades bélicas, o que inclúe o traballo feminino nas fábricas.

2.4. As vitorias militares de Hitler: 1939-1942

Na **primeira etapa da guerra** ata finais de 1942, toda a iniciativa correspondeu aos exércitos alemáns.

En novembro de 1942 a guerra cambiou de signo, e coa vitoria británica do Alamein (África), os desembarcos anglo-norteamericanos no norte de África e a vitoria soviética en Stalingrado, iniciouse unha nova fase da guerra.

2.5. A derrota dos estados totalitarios

- A partir de 1944 as tropas aliadas lanzaron as súas ofensivas. Desde o Leste, o Exército vermello liberou á Unión Soviética e aos países da Europa oriental. Paralelamente, os británicos liberaron Grecia.
- A acción decisiva para a liberación de Europa occidental foi a apertura da «segunda fronte» co desembarco anglo-norteamericano de Normandía.
- En Oriente, a finais de 1942, os aliados tomaron a iniciativa: Iwo Jima e Okinawa.
- O final da guerra chegou primeiramente a Europa. **Berlín** caeu en mans do exército soviético o 2 de maio de 1945, pouco despois do suicidio de Hitler.
- A guerra continuou en Asia e o Pacífico: Truman, deu a orde de lanzar dúas bombas atómicas Hiroshima o 6 de agosto de 1945, a segunda Nagasaki tres días despois. A capitulación de Xapón asinouuse o 2 de setembro de 1945.

3. As vítimas das ditaduras e da guerra

3.1. Ocupación nazi e movementos de resistencia

- A través da constitución de gobernos colaboracionistas, toda a **Europa** ocupada foi economicamente **explotada** en materias primas, produtos alimentarios e industriais e man de obra.
- Pronto xurdiron movementos de resistencia nos que participaron comunistas, socialistas e cristiáns progresistas, e tiñan como obxectivo fundamental entorpecer a loxística militar da ocupación.

3.2. Os campos de concentración nazis

Os **campos** establécense despois nas rexións anexionadas e nos territorios conquistados. Os xudeus foron o grupo máis numeroso sometido ao exterminio pero, a partir de 1939 tamén foi o destino de milleiros de polacos, checos, rusos, ucráinos, franceses ou republicanos españois.

3.3. O Holocausto

- O xenocidio nazi estivo principalmente dirixido contra **xudeus e xitanos**.
- Estas actuacións foron o inicio do que os nazis chamaron a «**solución final**», que se puxo en marcha coa invasión da Unión Soviética. Empezou o exterminio masivo, mediante masacres e gaseamentos.
- Os xitanos foron tamén definidos como «asociais» polo seu modo de vida.

3.4. Balance da guerra.

- O conflito mundial ocasionou a morte a máis civís que militares, produto dos bombardeos aéreos sobre as cidades, a fame, a deportación e as masacres.
- Ademais foi un **conflito entre sistemas políticos**
- A guerra deixou a **Europa politicamente desorganizada** e nun estado de postración económica.
- O conflito provocou unha verdadeira **catástrofe demográfica**

4. A organización da paz. A ONU

4.1. A orixe da ONU

- A Sociedade de Nacións fracasara no seu principal obxectivo: evitar a guerra; norteamericanos e ingleses intentaron coa Carta do Atlántico establecer as bases para unhas novas relacións internacionais.
- En Xaneiro de 1942, subscribiuse unha «**Declaración das Nacións Unidas**» por parte de 26 Estados aliados que loitaban contra as potencias do Eixe.

4.2. Principios que inspiraron a fundación da ONU

A diferenza da Sociedade de Nacións a ONU aspira máis a *recomendar* aos membros da Organización que a *impoñer* determinados comportamentos e accións. Non se prevé a retirada voluntaria de ningún membro e presenta unha vontade universalista.

4.3. Estrutura da ONU e órganos de funcionamento.

A estrutura das Nacións Unidas é enormemente complexa e actualmente está sufrindo un proceso de reforma que aínda non rematou.

Órganos principais:

A **Asemblea Xeral**: Pertencen a ela todos os Estados membros e é un órgano de deliberación no que cada un dos estados ten dereito a un voto, e as súas decisións non teñen carácter vinculante para os estados afectados.

O **Consello de Seguridade**: integrado orixinariamente por once membros, está formado na actualidade por 15 estados: cinco permanentes e dez non permanentes, elixidos pola Asemblea Xeral por un período de dous anos.

Cada membro ten un voto, pero nas decisións consideradas moi importantes requírese o voto afirmativo de nove membros entre os que deben estar incluídos, necesariamente, os dos cinco membros permanentes.

A **Secretaría Xeral**: está formada polo Secretario Xeral e polos funcionarios da Organización. O Secretario Xeral elíxeo a Asemblea Xeral a proposta do Consello de Seguridade, por un período de cinco anos, con posibilidade de reelección.

O **Consello Económico e Social**: é o órgano coordinador do labor económico e social das Nacións Unidas e dos organismos especializados.

O **Tribunal Internacional de Xustiza**: é o órgano xudicial principal da Organización, ao que poden recorrer todos os seus membros.

4.4. Os Estados membros e a preponderancia dos «cinco grandes»

- O proceso de constitución da ONU consagrou o protagonismo das **cinco grandes potencias**. Hoxe en día forman parte da ONU a práctica totalidade dos países do mundo o que fai necesario reformular o seu funcionamento interno.
- As decisións máis transcendentais tómanse no Consello de Seguridade e nel os cinco membros permanentes impoñen o seu criterio á comunidade internacional.
- Ademais do cuestionamento do dereito de veto destes cinco países, hoxe en día está en revisión ata que punto os membros permanentes non foron os principais responsables do rearme.